

Föreningen Forever Families för Sydafrika och Lesotho

s.remissvar@regeringskansliet.se

s.sof@regeringskansliet.se

Yttrande över betänkandet Sveriges internationella adoptionsverksamhet - lärdomar och vägen framåt (SOU 2025:61)

Sammanfattning

Föreningen Forever Families för Sydafrika och Lesotho lämnar här yttranden över några av förslagen i utredningen. Vi lämnar också övergripande synpunkter, kommentarer och medskick. Vi ser positivt på en offentlig ursäkt till adopterade personer och deras familjer. Vi avstyrker förslaget om att verksamheten med att förmedla barn för adoption till Sverige avvecklas och föreslår att frågan utreds vidare. Vi tillstyrker en reformering av adoptionssystemet och förordar att staten tar över ansvaret. Vi instämmer i utredningens bedömning av behovet av stöd för adopterade, deras familjer och yrkesverksamma och tillstyrker samtliga förslag som berör detta.

Om föreningen och adoption från Sydafrika och Lesotho

Föreningen Forever Families för Sydafrika och Lesotho (Forever Families) är en rikstäckande förening för personer som adopterats från Sydafrika eller Lesotho, och deras familjer. Föreningen är en ideell förening som är religiöst och politiskt obunden. Som medlem i föreningen blir man en del av ett nätverk med cirka 200 familjer.

Adoption från Sydafrika och Lesotho har inte granskats i utredningen. Adoptionssamarbetet med Sydafrika startade år 2000 och i Lesotho 2009. Båda länderna följer bestämmelserna i Haagkonventionen, vilket innebär att i första steget eftersöks släktingar. I andra steget adopteras barnen nationellt och i tredje steget internationellt. I de fall där det finns en känd biologisk förälder så deltar den föräldern i valet av adoptivföräldrar. Om föräldern inte är känd eftersöks anhöriga via till exempel annonser. Adoptivföräldrars erfarenheter från processerna i

Sydafrika och Lesotho är: tydlig information, öppenhet och fokus på barnets behov. Både Sydafrika och Lesotho har regler angående kontakt med känd biologisk familj efter adoptionen, som syftar till att skydda barn och eventuella biologiska föräldrars integritet. Adoptionscentrum har hela tiden samarbetat endast med en organisation i Sydafrika, Abba Adoptions, och endast med Centralmyndigheten i Lesotho.

Synpunkter

Övergripande synpunkter

I läsningen av betänkandet framgår inte tydligt hur utredaren/utredningen ställer sig när barnets bakgrund är okänd. Exempelvis beskrivs avsaknad av samtycke från en biologisk förälder som en oegentlighet, även i fall där barn varit övergivna och föräldrar inte kunnat lokaliseras. Detta är en missvisande definition och med en sådan utgångspunkt diskvalificeras barn med stort behov av egen familj från adoption. Vi kan inte se hur en sådan utgångspunkt gynnar barnets bästa.

En alltför bred definition av oegentlighet kan också påverka den grupp barn som redan adopterats till Sverige. Den debatt som förts i samhället de senaste åren har lett fram till viktiga slutsatser, men också tillfelaktiga föreställningar kring adoption som drabbar adopterade barn och adoptivfamiljer.

Vi hade önskat en tydlighet i tidsperspektiv och fler resonemang kring vad som hänt långt tillbaka i tiden jämfört med hur det ser ut idag. Det är inte tydligt hur adoptioner har bedrivits och utvecklats över tid.

Vad som kan anses vara barnets bästa är komplext och kan variera från fall till fall. Utredningen har haft en stark utgångspunkt i barnkonventionen, men vi saknar ändå resonemang kring flera grupper av barn som berörs av adoption och vad som kan vara deras bästa. Till exempel de barn som vid ett avvecklande av adoptioner inte får en familj i Sverige och i stället blir kvar på institution.

Det är bra att utredningen tydliggjort att det är enbart oegentligheter i adoptionsprocessen som har utretts, inte om barnen har fått ett bra liv eller inte efter adoptionen.

7.8 En offentlig ursäkt till adopterade personer och deras familjer

Ingen önskar sig oegentligheter kring adoption, varken biologiska föräldrar, adopterade eller adoptivfamiljer. Att barn adopterats mot de biologiska föräldrarnas vilja är oacceptabelt för alla parter. Att det förekommit bristande kontroll från staten och adoptionsföreningar och att uppdagade felaktigheter ignorerats är oförlåtligt. Därför bör både staten och adoptionsföreningarna be de drabbade om ursäkt. Ursäkten ska dock gälla fel och brister som varit och för bristande kontroll, inte för att det funnits internationella adoptioner.

8.10.1 Inledande överväganden

Utredaren beskriver i detta avsnitt att ett alternativ för adoptioner i framtiden är att staten tar över hela eller delar av ansvaret. Vi ser gärna att staten tar över ansvaret för internationella adoptioner och att tydligare rutiner, processer och kontrollfunktioner utvecklas, för att säkerställa rättssäkerheten för alla parter.

8.10.2 Verksamheten med att förmedla barn för adoption till Sverige avvecklas

Vi avstyrker förslaget och föreslår att frågan utreds vidare innan en sådan drastisk åtgärd genomförs.

Förslaget om att avveckla verksamheten med att förmedla barn för adoption till Sverige baserar sig på utredningens slutsatser utifrån de granskningar som gjorts av några länder. Där ingår långt ifrån alla länder som Sverige har samarbetat /samarbetar med om internationell adoption. Det har inte varit utredningens uppdrag att granska samtliga länder eller ge ett förslag om fortsatt adoptionsverksamhet eller inte.

Forever Families anser att underlaget till förslaget är bristfälligt. De erfarenheter vi har från Sydafrika och Lesotho till exempel, är helt andra än de som förslaget bygger på. Konsekvenserna av att avveckla adoptionsverksamheten blir stora för många barn och familjer. En sådan konsekvensanalys har inte presenterats.

Vi ifrågasätter utredningens resonemang om att alltför få barn per år adopteras till Sverige och att det därför inte skulle vara ekonomiskt försvarbart att fortsätta med internationell adoption. Under 2024 adopterades 54 barn till Sverige, 54 barn som fått möjlighet till en trygg uppväxt i en familj. Vi ser inte att den ekonomiska nyttan går före dessa 54 barns bästa. Utredningen föreslår dessutom att enskild adoption ska vara möjlig och för att göra dessa adoptioner rättssäkra krävs fortfarande en utredning av regelverk och organisation. Att antalet internationella adoptioner minskat betyder inte att behovet inte finns. Vi önskar en bredare ansats där även barnets bästa för de barn som växer upp utan familj, trygghet och skyddsnät tas i beaktande. Vi anser att frågan bör utredas vidare, med ett starkare fokus på de barn som enligt nuvarande regelverk är aktuella för adoption.

8.10.6 Om regeringen inte vill avsluta förmedlingsverksamheten måste systemet reformeras

Vi tillstyrker en reformering av adoptionssystemet. Vi anser att en hållbar lösning är att stärka metoder för kontroll och internationellt samarbete genom att svensk myndighet tar över huvudansvaret för internationella adoptioner. Föreningen Forever Families är inte kritisk till Adoptionscentrums verksamhet i sig, men våra medlemmar berörs av de begränsningar som ligger i att en förening hanterar internationella kontakter och inte en myndighet.

Vi stödjer förslaget att reformera systemet och att staten ska vara ansvarig för adoptionerna. Ett medskick är att ta tillvara den erfarenhet som finns i de idag verksamma adoptionsorganisationerna.

I utredningen beskrivs andra utmaningar kopplade till adoptionen än själva adoptionsprocessen, så som bristande stöd för adopterade och deras familjer när de väl är i Sverige. Därför ser vi mycket positivt på de förslag om förstärkta resurser för PAS-Post Adoption Services, där röttersökning och psykosocialt stöd är viktiga delar. För att detta stöd ska fungera optimalt behöver det tilldelas likvärdigt, vilket är möjligt i statlig regi. Vi ser också behov av stöd i kontakter med myndigheter i ursprungsländer, något som inte alltid är enkelt och där adoptionsföreningarna idag har begränsade möjligheter.

Medlemmar i vår förening har till exempel haft stora problem att få svar angående vad som gäller för det dubbla medborgarskap som barnen tilldelas vid adoptionen. En regel i Sydafrika vars syfte är att underlätta för personer som adopterats att återknyta till födelselandet, men som blir ett bekymmer och ett hinder när information om vad det innebär brister. Situationen för barn som vid adoption är statslösa är också oklar.

9.3 Övergripande bedömning av behovet av stöd

Vi instämmer i utredningens bedömning av behovet av stöd och tillstyrker samtliga förslag, med några medskick och kommentarer.

9.4 Ett resurscentrum för adopterade personer och adoptionsfrågor

Vi ser mycket positivt på ett kommande resurscenter för adopterade och deras familjer, där kompetens samlas. Det är positivt att centret också kan bli en resurs för de som på olika sätt möter adopterade.

9.6 Det nationella resurscentrumet ska erbjuda forum och mötesplatser för adopterade personer och deras familjer

Det är viktigt att stödet i resurscentrumet erbjuds oavsett ålder och att även behov i hela adoptivfamiljen omfattas av stödet.

9.7 Det nationella resurscentrumet ska bistå adopterade personer med ursprungssökning

Ursprungssökning behöver erbjudas även till de med okänd biologisk bakgrund.

9.12 Adopterade personer ska ha rätt till ekonomiskt bidrag för en resa till ursprungslandet

Vi ser mycket positivt på att adopterade kan erhålla ett ekonomiskt bidrag för återresa. Vi ifrågasätter dock att det ska ersätta adoptionsbidraget. En adoption idag kräver mycket stora resurser i adoptivfamiljen, krav som kan vara svåra att uppnå. Det som har kunnat påverka möjligheten till adoption är adoptionsbidraget, som till viss del kompenserar de stora ekonomiska utgifter adoptivfamiljen har i samband

med adoptionen. Det har bidragit till att motverka att ekonomiska resurser i alltför stor utsträckning påverkar möjligheten att bli förälder.

Om adoptionsbidraget ska göras om till ett bidrag i efterhand för återresa, anser vi att bidraget ska vara samma i storlek som adoptionsbidraget.

9.14 Placering av ett nationellt resurscentrum för adopterade personer och adoptionsfrågor

Vi anser också att resurscentrumet behöver erbjudas oavsett geografisk hemvist. Det ska inte spela någon roll var man bor eller vilka resurser den egna kommunen eller regioner har, som det gör idag. Ett nationellt resurscentrum kan med fördel kompletteras med regionala center. Om resurscentrumet placeras, som föreslås, i Stockholm, behöver det finnas övernattningsmöjligheter för de som bor långt ifrån. Dessutom ska det ges möjlighet till stöd via distans.

12.11.2 Återtagande av namn

Adopterade personer kan också behöva vägledning i hur man kan gå till väga för att återta sitt ursprungliga namn. Såväl organisationer för adopterade som enskilda personer beskriver svårigheter med kopplingen till sitt första namn vid kontakt med Skatteverket. Det behövs betydligt enklare juridiska vägar för att återta sitt första namn. Namnbyte bör också vara avgiftsfritt.

För styrelsen för Föreningen Forever Families för Sydafrika och Lesotho

Lina Wistrand, ordförande

Vetlanda 2025-10-05